

ARHEOLOGIJA U SRBIJI

PROJEKTI ARHEOLOŠKOG INSTITUTA U 2019. GODINI

Arheologija u Srbiji
Projekti Arheološkog instituta u 2019. godini

Arheološki institut

ARHEOLOGIJA U SRBIJI

PROJEKTI ARHEOLOŠKOG INSTITUTA U 2019. GODINI

Urednici
Selena Vitezović
Milica Radišić
Đurđa Obradović

Beograd 2021

Izdavač:

Arheološki institut
Kneza Mihaila 35/IV
11000 Beograd
www.ai.ac.rs

Za izdavača:

Miomir Korać

Urednici:

Selena Vitezović
Milica Radišić
Đurđa Obradović

Priprema:

Arheološki institut

Elektronsko izdanje

ISBN 978-86-6439-061-3

SADRŽAJ

- 13 Redakcija, *Uvod*
- Arheološka iskopavanja i rekognosciranja*
- 23 Dušan Borić, Dragana Antonović, *Istraživanje praistorije „dunavskog koridora“ u Đerdapu*
- 35 Slaviša Perić, Đurđa Obradović, Ivana Dimitrijević, Ružica Savić, Olga Bajčev, *Geoarheološka istraživanja u Drenovcu 2019. godine*
- 43 Ognjen Mladenović, Barbara Horejs, Aleksandar Bulatović, Bogdana Milić, *Arheološka istraživanja na lokalitetu Svinjarička Čuka u 2018. i 2019. godini*
- 51 Aleksandar Bulatović, Aleksandar Kapuran, Dragan Milanović, Ognjen Mladenović, Tatjana Trajković-Filipović, *Lokalitet Velika Humska Čuka - iskopavanja 2019. godine*
- 59 Dragana Antonović, Selena Vitezović, Vidan Dimić, *Prljuša, Mali Šturac: istraživanja u 2019. godini*
- 69 Ognjen Mladenović, Jan Jon, Aleksandar Bulatović, Artur Bankof, Vejn Pael, Ondžej Hvojka, Rada Gligorić, Vojislav Filipović, *Lokalitet Gradac-Cikote: arheološka istraživanja 2019. godine*
- 79 Aleksandar Kapuran, Mario Gavranović, Igor Jovanović, *Istraživanja u okolini Bora u 2019. godini*
- 83 Dragan Milanović, *Rezultati arheološke prospekcije donjeg toka Južne Morave u 2019. godini*

- 89 Ivan Bogdanović, Ljubomir Jevtović, Goran Stojić, *Legijski logor u Viminacijumu: Sistematska istraživanja severozapadnog dela utvrđenja u 2019. godini*
- 105 Goran Stojić, Milica Marjanović, *Legijski logor u Viminacijumu: arheološka istraživanja u zoni zapadnog bedema u 2019. godini*
- 121 Saša Redžić, Mladen Jovičić, Nemanja Mrđić, *Zaštitna arheološka istraživanja nekropole na lokalitetu Više Grobalja (Viminacijum) u 2019. godini*
- 133 Saša Redžić, Ilija Danković, Bebina Milovanović, *Zaštitna arheološka iskopavanja na lokalitetu Pirivoj (Viminacijum) tokom 2019. godine*
- 147 Stefan Pop-Lazić, Ričard Majls, Vujadin Vujadinović, Milica Tomić, Aleksandar Stamenković, *Arheološka iskopavanja lokaliteta Glacov Salaš 2019. godine*
- 157 Sofija Petković, Igor Bjelić, Marija Jović, Bojana Ilijić, Nikola Radinović, *Arheološka istraživanja rimskog utvrđenja Timacum Minus. Sektor Južne kapije 2019. godine*
- 177 Sofija Petković, Igor Bjelić, Marija Jović, Gordan Janjić, *Vrelo-Šarkamen: arheološka iskopavanja, prezentacija i promocija 2019. godine*
- 187 Vujadin Ivanišević, Katrin Vandered, Ivan Bugarski, *Caričin Grad - arheološka istraživanja u 2019. godini*
- 201 Marin Bugar, Ivan Bugarski, Uglješa Vojvodić, Milica Radišić, Nikola Lazarević, *Arheološka prospekcija donjeg toka Zapadne Morave u 2019. godini: rezultati iz kruševačkog kraja*

Analize arheološkog materijala

- 219 Nataša Miladinović-Radmilović, Dragana Vulović, Nemanja Marković, *Sirmijum - rezultati antropoloških projekata u 2018. i 2019. godini*

- 227 Nemanja Marković, Oliver Stevanović, Nataša Miladinović-Radmilović, *Protokol uzorkovanja sedimenata iz antropoloških i arheozooloških celina za analizu intestinalnih parazita*
- 235 Josip Šarić, *Evolucija kompozitne alatke na primeru nalaza sa Bubnja*
- 241 Angelina Raičković Savić, Ana Mitić, *Analiza keramičkog materijala iz objekata 24 i 25 sa lokaliteta Nad Klepačkom*
- 257 Radmila Zotović, *Herkulov kult na području Srbije - kratka crtica iz proučavanja kultura na tlu Srbije*
- 265 Igor Bjelić, *Zajednički elementi na palminim kapitelima sa lokaliteta Timakum Minus i Municipijum DD*

Projektne i drugi izveštaji

- 277 Slaviša Perić, *Projekat Arheologija Srbije: Kulturni identitet, integracioni faktori, tehnološki procesi i uloga centralnog Balkana u razvoju evropske praistorije*
- 301 Ivana Popović, *Projekat Romanizacija, urbanizacija i transformacija urbanih centara civilnog, vojnog i rezidencijalnog karaktera u rimskim provincijama na tlu Srbije*
- 313 Miomir Korać, *Projekat IRS – Viminacijum, rimski grad i legijski vojni logor – istraživanje materijalne i duhovne kulture, stanovništva, primenom najsavremenijih tehnologija daljinske detekcije, geofizike, GISa, digitalizacije i 3D vizualizacije*
- 327 Vujadin Ivanišević, *Projekat Procesu urbanizacije i razvoja srednjovekovnog društva*

- 343 Emilija Nikolić, Bojan Popović, Dragana Antonović, Selena Vitezović, Vidan Dimić, *Zaštita rudarsko-geološkog nasleđa planine Rudnik: Uređenje prostora oko praistorijskog okna na arheološkom nalazištu Prljuša-Mali Šturac*
- 357 Vesna Bikić, *Izložba Sofija i Beograd. Arheološki biseri: jubilej bugarsko-srpske saradnje u oblasti arheologije*
- 363 Emilija Nikolić, Ilija Danković, Željko Jovanović, *Digitalne priče iz Viminacijuma: učešće na projektu Roman Heritage in the Balkans*
- 375 Vesna Bikić, *Projekat Barokni Beograd - novo čitanje austrijskog nasleđa u strukturi grada*
- 385 Milica Tapavički-Ilić, *Projekat COST ACTION 2018 - SEADDA, Saving European Archaeology from the Digital Dark Age*
- 389 Sanja Nikić, *Izdavačka delatnost i Biblioteka Arheološkog instituta u 2019. godini*

UVOD

Arheologija u Srbiji: projekti Arheološkog instituta u 2019. godini predstavlja deveti u nizu zbornika radova, čije je izdavanje inicirano tokom 2011. godine, sa ciljem da se predstavljaju preliminarni izveštaji brojnih i raznovrsnih projekata koji se realizuju u okviru Arheološkog instituta.

Radovi su grupisani u tri tematske celine: izveštaji sa iskopavanja i rekognosciranja, analize arheološkog materijala, i izveštaji naučnih projekata i drugih aktivnosti.

Osnovnu delatnost Arheološkog instituta čini rad na projektima koje finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije. Arheološki institut je vodeća institucija za četiri, odnosno jedna od institucija u okviru još tri projekta. Godina 2019. istovremeno je i poslednja godina projekata započetih 2011. godine, pošto je novim Zakonom o naučno-istraživačkoj delatnosti predviđena drukčija organizacija rada počev od 2020. godine.

Pored toga, Arheološki institut je, u saradnji sa brojnim institucijama kulture u Srbiji, bio angažovan na većem broju projekata koji su finansirani preko programa Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije, a takođe je učesnik i većeg broja međunarodnih projekata. Tokom 2019. godine, Arheološki institut je rukovodio ili učestvovao na iskopavanjima većeg broja lokaliteta iz perioda praistorije, antike, srednjeg veka i modernog doba, sprovodi i projekte rekognosciranja, a takođe su saradnici Instituta bili angažovani na analizama raznovrsnog arheološkog materijala, uzeli učešća na većem broju regionalnih i međunarodnih konferencija, održali predavanja po pozivu i objavili brojne radove u nacionalnim i međunarodnim časopisima, monografijama i tematskim zbornicima.

Arheološka iskopavanja i rekognosciranja u 2019. godini:

1. Pećina iznad Trajanove table
2. Dubočka Pećina – Kozja
3. Vlasac
4. Slatina – Turska Česma, Drenovac
5. Svinjarička Čuka
6. Velika Humska Čuka
7. Prljuša, Mali Šturac

8. Gradac – Cikote
9. Hajdučka Česma
10. Čoka Njica
- 11–14. Viminacium (lok. Legijski logor – Severozapadni deo utvrđenja, Legijski logor – Zapadni bedem, Više Grobalja, Pirivoj)
15. Glacov Salaš, Sremska Mitrovica
16. Timacum Minus
17. Vrelo – Šarkamen
18. Caričin Grad
19. Prospekcija donjeg toka Zapadne Morave (Kruševac)
20. Prospekcija donjeg toka Južne Morave (Sokobanja, Niš i Aleksinac)

Projekti Arheološkog instituta koje finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije:

Projekti u kojima je Arheološki institut rukovodeća institucija:

1. *Arheologija Srbije: Kulturni identitet, integracioni faktori, tehnološki procesi i uloga centralnog Balkana u razvoju evropske praistorije* (OI 177020), rukovodilac dr Slaviša Perić;
2. *Romanizacija, urbanizacija i transformacija urbanih centara civilnog, vojnog i rezidencijalnog karaktera u rimskim provincijama na tlu Srbije* (OI 177007), rukovodilac dr Ivana Popović;
3. *Procesi urbanizacije i razvoja srednjovekovnog društva* (OI 177021), rukovodilac dr Vujadin Ivanišević;
4. *IRS – Viminacijum, rimski grad i legijski vojni logor – istraživanje materijalne i duhovne kulture, stanovništva, primenom najsavremenijih tehnologija daljinske detekcije, geofizike, GISa, digitalizacije i 3D vizualizacije* (III 47018), rukovodilac dr Miomir Korać.

Projekti u kojima je Arheološki institut jedna od institucija:

1. *Bioarheologija drevne Evrope: ljudi, biljke i životinje u praistoriji Srbije* (III 47001), rukovodilac prof. dr Sofija Stefanović, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu;
2. *Kulturne promene i populaciona kretanja u ranoj praistoriji centralnog Balkana* (OI 177023), rukovodilac prof. dr Dušan Mihailović, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu;
3. *Etnogeneza Srba u srednjem veku (rani srednji vek) – Uporedna analiza istorijsko-kulturnog nasleđa, genetskog materijala i predmeta materijalne kulture sa aspekta analitičke hemije* (III 47025), rukovodilac dr Irena Cvijanović, Istorijski institut.

Projekti finansirani preko programa Ministarstva kulture i informisanja Republike Srbije i ostali nacionalni projekti:

- *Konzervacija, restauracija i prezentacija neolitske arhitekture u Drenovcu;*
- *Arheološka istraživanja na nalazištu Velika humska čuka u Humu kod Niša;* ostale institucije koje učestvuju: Narodni muzej Niš;
- *Bronzano doba u severoistočnoj Srbiji –metalurgija, naselja i nekropole (sistematska istraživanja u 2019. godini);*
- *Prospekcija Malog Šturca – istraživanje praistorijskog rudarstva: istraživanje severne granice okna Objekat 1;* ostale institucije koje učestvuju: Muzej rudničko-takovskog kraja, Gornji Milanovac;
- *Projekat Glac – Arheološka iskopavanja 2019. godine;* ostale institucije koje učestvuju: The University of Sydney.
- *Arheološka istraživanja, prezentacija i promocija rimskog utvrđenja i grada Timacum Minus u Ravni kod Knjaževca;* ostale institucije koje učestvuju: Narodni muzej Knjaževac
- *Vrelo-Šarkamen, arheološka istraživanja, prezentacija i promocija;* ostale institucije koje učestvuju: Muzej Krajine Negotin;
- *Projekat Viminacijum – iskopavanja legijskog utvrđenja na lokalitetu Čair;*
- *Arheološka prospekcija donjeg toka Južne Morave;* ostale institucije koje učestvuju: Narodni muzej, Kruševac;
- *Istraživanje neolitskih naselja na lokalitetima Stubline u Supskoj i Kraljevo polje kod Čuprije;*
- *Arheološka istraživanja nasebinskih sistema, sahranjivanja i rudnih resursa u bron-zanom dobu severozapadne Srbije (sistematsko rekognosciranje 2019.);*
- *Uređenje i prezentacija praistorijskog rudarskog okna na lokalitetu Prljuša, Mali Šturac;*
- *Sistematizacija i dokumentovanje pokretnog materijala sa lokaliteta Pločnik iz zbirke Narodnog muzeja Toplice: faunalni materijal;* ostale institucije koje učestvuju: Narodni muzej Toplice, Prokuplje
- *Izrada finalne dokumentacije i obezbeđivanje trajnog i bezbednog skadištenja osteološkog materijala sa ranijih antropoloških istraživanja u Sirmiumu;* ostale institucije koje učestvuju: Muzej Srema u Sremskoj Mitrovici.
- *Fontes archeologiae Serbiae – Građa za arheologiju Srbije;* ostale institucije koje učestvuju: Srpska akademija nauka i umetnosti

- *Arheološka istraživanja termi Konstantinove vile na Medijani*, finansiran od strane Ministarstva kulture i informisanja, kao jedan od potprojekata projekta „Virtuozna prezentacija višeslojnog kulturnog identiteta modernog Niša“ koji je pobedio u okviru konkursa „Gradovi u fokusu“.

Međunarodni projekti:

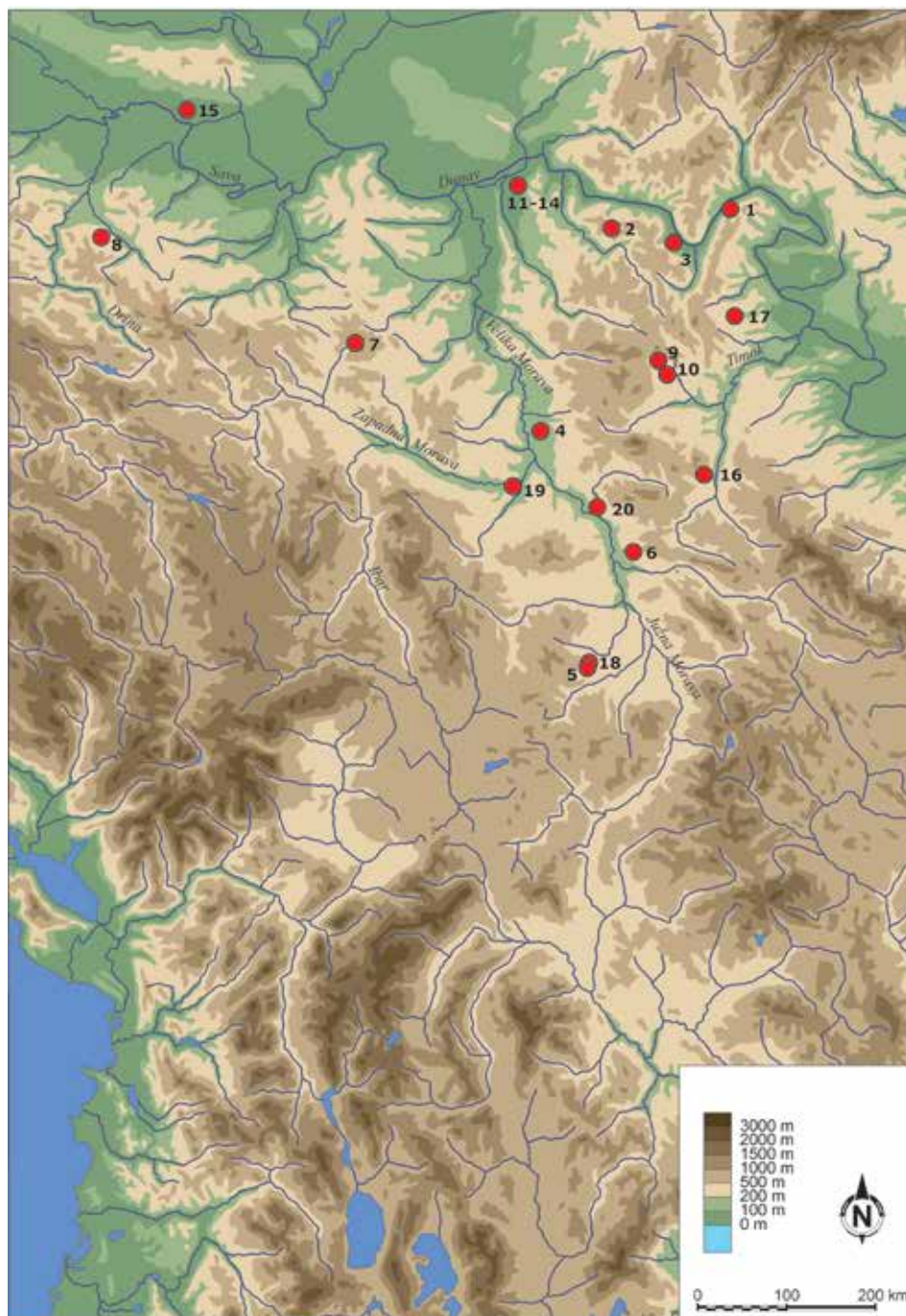
- *Arheološka istraživanja naseobinskih sistema, sahranjivanja i rudnih resursa u bronзанom dobu severozapadne Srbije (projekat Jadar)*; ostale institucije: Muzej Jadra, Loznica, Zavod za zaštitu spomenika kulture Valjevo, Brooklyn College, New York (USA); finansiranje: Ministarstvo kulture i informisanja RS, Institute for Aegean Prehistory (USA), PSC-CUNY Research Award program (USA);
- *Deciphering the origins of the sediment complex at the Neolithic settlement site of Drenovac in the Morava Valley, Serbia*; projekat se izvodi na osnovu Sporazuma o saradnji između Arheološkog instituta i Univerziteta u Kembridžu (The McDonald Institute for Archaeological Research, Charles McBurney Laboratory for Geoarchaeology);
- *Visualizing the unknown Balkans*; ostale institucije: Narodni muzej Leskovac, Institut für Orientalische und Europäische Archäologie (OREA), Wien, finansiranje: Innovation Fund „Research, Science and Society“ of the Austrian Academy of Sciences;
- *ARKWORK projekat: COST akcija (COST action) br. 15201 (CA 15201)*, projekat Evropske Unije (EU Framework Programme Horizon 2020), rukovodeća institucija: Uppsala universitet, <https://www.arkwork.eu>;
- *Living Danube Limes: Valorising cultural heritage and fostering sustainable tourism by LIVING the common heritage on the DANUBE LIMES as basis for a Cultural Route*; rukovodeća institucija: Universität für Weiterbildung Krems, Donau-Universität Krems;
- *ArchaeoLandscapes International*: mreža institucija proistekla iz projekta ArchaeoLandscapes Europe;
- *Srpsko-francusko-nemačka arheološka istraživanja u oblasti Caričinog grada*; ostale institucije koje učestvuju: École Française de Rome; Centre National de la Recherche Scientifique, Strasbourg; Römisch-Germanisches Zentralmuseum/ Forschungsinstitut für Vor- und Frühgeschichte, Mainz; Université de Strasbourg; Johannes Gutenberg-Universität, Mainz;

- **DANUBIUS Organisation ecclésiastique et topographie chrétienne du Bas-Danube pendant l'Antiquité tardive (IIIe-VIIIe siècles ap. J.-C.)**; ostale institucije koje učestvuju: HALMA Histoire, Archéologie, Littérature des Mondes Anciens Universitet, „Проф. д-р Асен Златаров“, Бургас, Софийски универзитет „Св. Климент Охридски“, Регионален исторически музеј Силистра, Регионален истрочески музеј Варна, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza“ din Iași Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” - Bucharest, Institut i Arkeologjisë, Université du Québec à Rimouski, Univerza v Ljubljani, University of Leicester, GWZO Leibniz-Institut für Geschichte und Kultur des östlichen Europa;
- **The paleogenetics of southestem Europeans, admixture, selection and transflormations**, ostale institucije koje učestvuju: Universität Wien;
- **Život na rimskoj cesti – komunikacije, trgovina i identiteti na rimskim cestama u Hrvatskoj od 1-8 st.**: ostale institucije koje učestvuju: Institut za arheologiju, Zagreb; projekat financira Zaklada za znanost Republike Hrvatske;
- **Procopius and the Language of Buildings**, ostale institucije koje učestvuju: Johannes Gutenberg-Universität Mainz;
- **Roman Heritage in the Balkans**, ostale institucije koje učestvuju: Udruženje za digitalizaciju i informatizaciju kulturne baštine - Digi. ba (BiH), Udruženje za promociju italijanske kulture u Bosni i Hercegovini, UET CENTRE (Albanija), Montenegrin Association for New Technologies - MANT (Crna Gora), projekat finansira Western Balkans Fund;
- **International Danube-Camps**, ostale institucije koje učestvuju: International Cultural Communication (Austrija), Eszterhazy Karoly University (Mađarska), Dolna Mitropolia Municipality (Bugarska), projekat preko programa Erasmus+
- **Death and Burial between the Aegean and the Balkans**, ostale institucije koje učestvuju: Österreichisches Archäologisches Institut, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Wien;
- **Exploring later Bronze Age societies of the Central and West Balkans and the Aegean**, ostale institucije koje učestvuju: UCD School of Archaeology, Dublin,
- **On the move: Prehistoric mobility and the spread of agriculture in Eurasia**, ostale institucije koje učestvuju: The Italian Academy for Advanced Studies in America, Columbia University, New York, USA

Arheološka iskopavanja i rekognosciranja u 2019. godini:

- 1. Pećina iznad Trajanove table
- 2. Dubočka Pećina – Kozja
- 3. Vlasac
- 4. Slatina – Turska Česma, Drenovac
- 5. Svinjarička Čuka
- 6. Velika Humska Čuka
- 7. Prljuša, Mali Šturac
- 8. Gradac – Cikote
- 9. Hajdučka Česma
- 10. Čoka Njica
- 11–14. Viminacium (lok. Legijski logor – Severozapadni deo utvrđenja,
Legijski logor – Zapadni bedem, Više Grobalja, Pirivoj)

- 15. Glacov Salaš, Sremska Mitrovica
- 16. Timacum Minus
- 17. Vrelo – Šarkamen
- 18. Caričin Grad
- 19. Prospekcija donjeg toka Zapadne Morave (Kruševac)
- 20. Prospekcija donjeg toka Južne Morave (Sokobanja, Niš i Aleksinac)

Ognjen Mladenović, Arheološki institut, Beograd
Barbara Horejs, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Vienna
Aleksandar Bulatović, Arheološki institut, Beograd
Bogdana Milić, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Vienna

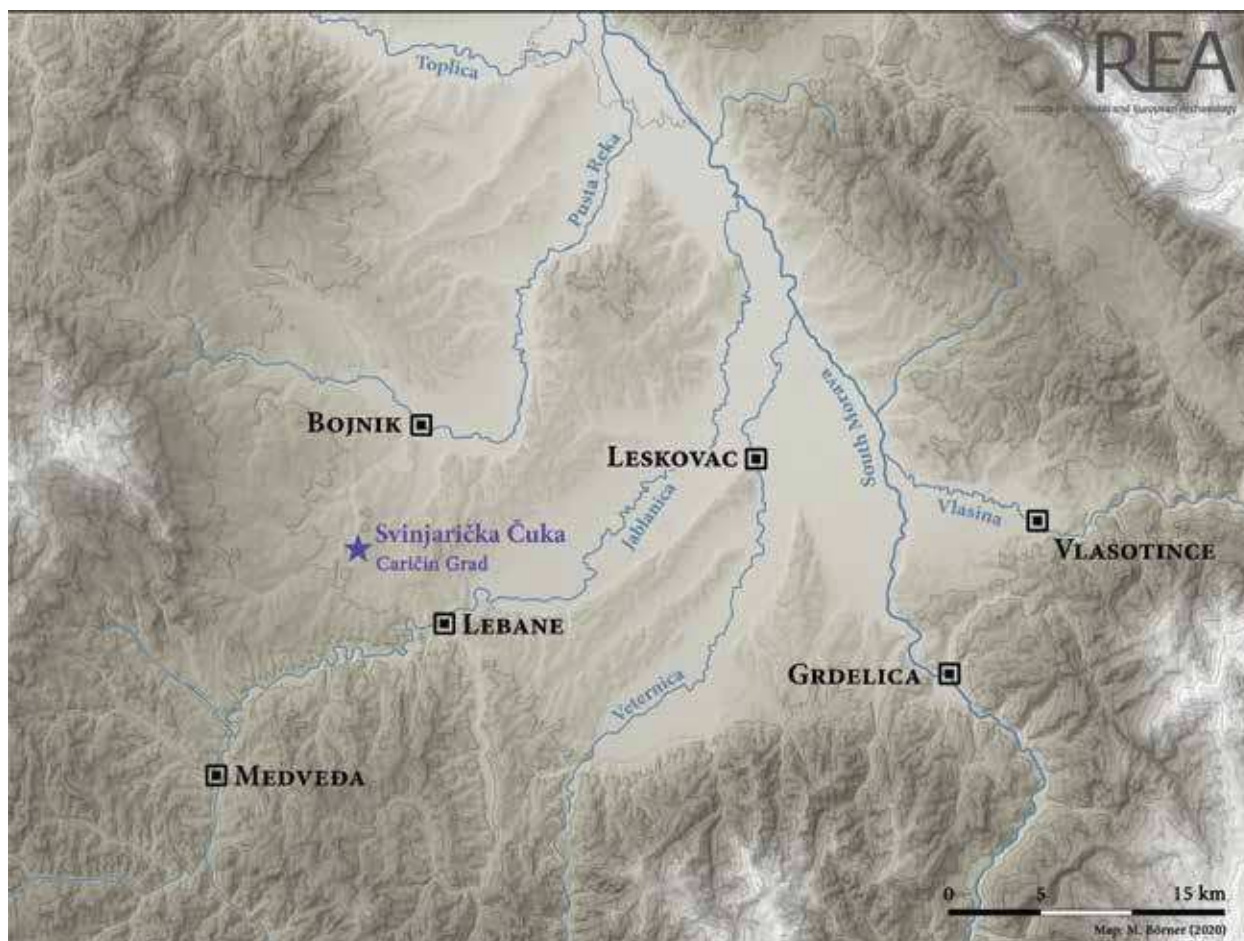
ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA NA LOKALITETU SVINJARIČKA ČUKA U 2018. I 2019. GODINI

Sistematska arheološka istraživanja lokaliteta Svinjarička Čuka¹ nedaleko od Lebana, u sklopu međunarodnog projekta NEOTECH (*Neolithic Technological Trajectories in The Balkans*),² započeta su tokom septembra meseca 2018. godine, i nastavljena u drugoj terenskoj kampanji tokom septembra meseca 2019. godine. Pored terenskih istraživanja, projekat obuhvata i prolećne kampanje, koje podrazumevaju sistematsku obradu pokretnog arheološkog materijala u Narodnom Muzeju Leskovac.³

Lokalitet Svinjarička Čuka nalazi se na platou koji se blago spušta prema Svinjaričkoj reci, u oblasti Pusta reka, u Leskovačkoj kotlini (sl. 1). Od lokaliteta Caričin Grad, u čijem podnožju faktički leži i sa kojim je u vizuelnom kontaktu, udaljen je svega 550 m vazдушnom linijom (sl. 2). Prva sistematska rekognosciranja lokaliteta, realizovana su tokom 2017. godine u sklopu sistematskih rekognosciranja šire oblasti Puste reke (Horejs *et al* 2018; Horejs *et al.* 2019a; 2019b). Tom prilikom na lokalitetu su obavljena geofizička snimanja, stratigrafska bušenja i njihovo apsolutno datovanje, kao i GIS analize, kako bi se sagledali arheološki potencijali lokaliteta, odnosno očuvanost i dubina kulturnih slojeva. Takođe, tokom prve kampanje obavljena je i prospekcija kamenih sirovina u Leskovačkoj kotlini (Brandl, Hauzenberger 2018).

Na osnovu rezultata gorenavedenih istraživanja i analiza, tokom prve terenske kampanje 2018. godine, na lokalitetu su otvorene dve arheološke sonde – severna (N1) i južna (S1), dimenzija 10 m x 20 m i 10 m x 15 m. Obe sonde podeljene su na kvadrate dimenzija 5 m x 5 m, u okviru kojih se vrši istraživanje prema Harisovoj matrici (sl. 3). U slučajevima jasnih arheoloških konteksta, radi preciznijeg prikupljanja arheološkog materijala i uzorkovanja,⁴ postavljena je kvadratna mreža sa kvadratima dimenzija 0,5 m x 0,5 m.

Tokom kampanje 2018. godine, na čitavoj istraživanoj površini uklonjen je humusni sloj, dok su iskopavanja vršena u kvadratima R27-28 u sondi N1 i kvadratima S22-T22 sonde S1, ukupne površine od 100 m². Tokom naredne kampanje, 2019. godine, iskopavanja su proširena na kvadrate S30 i T28-29 u sondi N1, odnosno kvadrat S21 u sondi S1.⁵ Već

Slika 1. Položaj lokaliteta (izradio M. Börner).

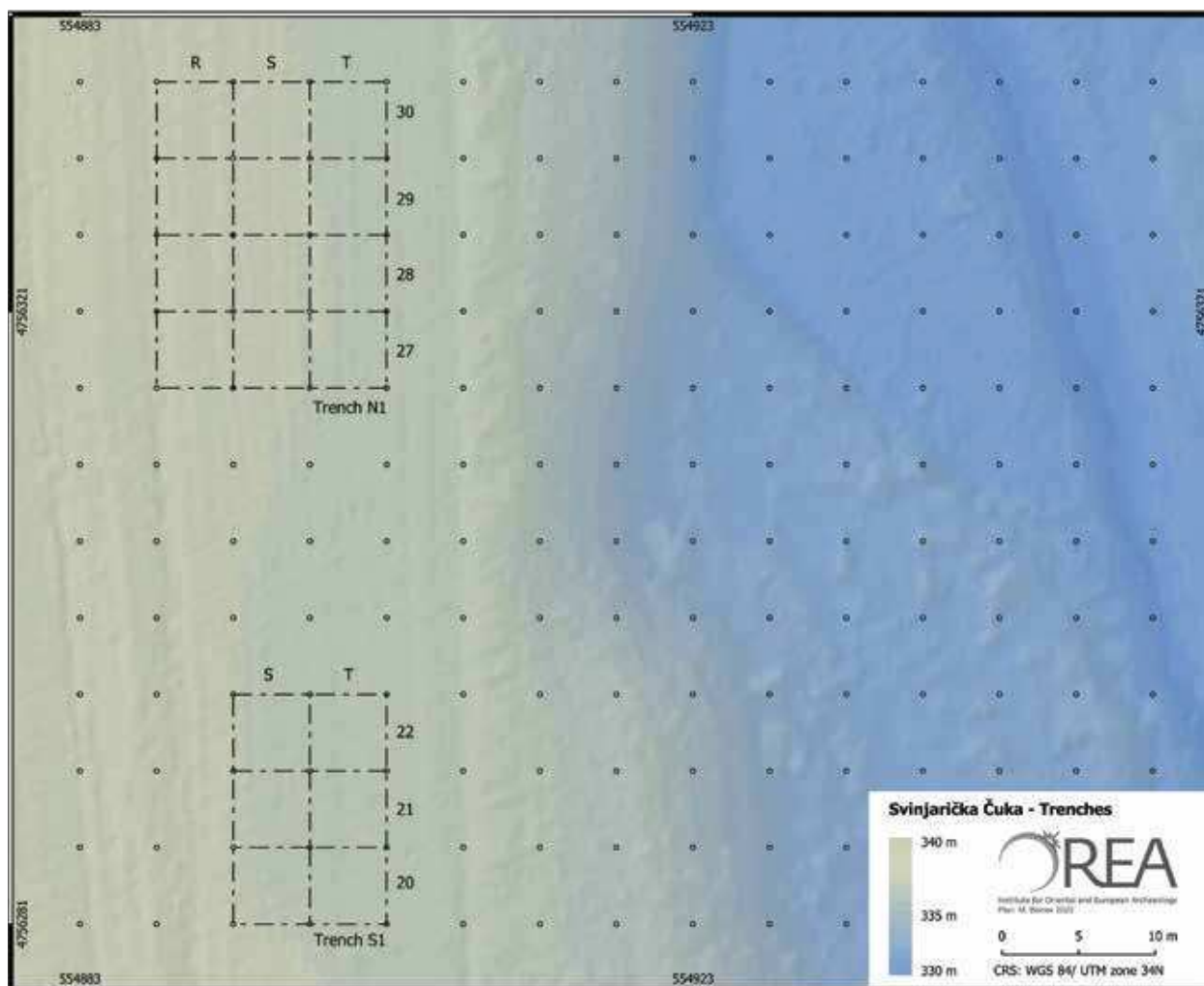
tokom prve kampanje relativno je dobro ustanovljena vertikalna stratigrafija lokaliteta, na osnovu koje je izdvojeno više hronoloških faza naseljavanja, od neolita, preko poznog eneolita, srednjeg/poznog bronzanog doba i starijeg gvođenog doba. Nažalost, usled višeslojnog karaktera nalazišta, često dolazi do mešanja materijala, dok su pojedini kulturni slojevi pretrpeli znatna oštećenja.

Slika 2. Istraživanja 2019. godine, snimak iz vazduha (snimio M. Burner).

Sonda N1

U sondi N1, u toku obe kampanje, istraženi su ostaci više praistorijskih celina. U okviru kvadrata R27-28, istražena je koncentracija brojnih ulomaka keramike i pokretnih nalaza koji su pokrivali površinu od oko 13 m² (sl. 4). Stilsko-tipološke karakteristike mahom ih opredeljuju u period poznog bronzanog doba, dok su u svim istraživanim kvadratima, u kulturnom sloju, otkriveni ulomci keramike karakteristični za srednje bronzano doba (Хорејш, Булатовић 2019, 49–50; Horejs *et al.* 2019b, 179–182). U kvadratima R28-29, severnije od prethodnog objekta, registrovani su ostaci jednog manjeg objekta, sa pokretnim nalazima (ulomci keramike, predmeti od okresanog i glačanog kamena) koji ga opredeljuju u period starijeg neolita. Tokom druge terenske kampanje, 2019. godine, nastavljen je rad na pomenutom ranoneolitskom objektu, a u potpunosti ili delimično su istražena još tri objekta. U okviru kvadrata T28 definisane su granice jame ispunjene arheološkim materijalom iz vizantijskog perioda (ulomci keramike, opeke i gvozdeni klinovi), koja verovatno stoji u vezi sa obližnjim Caričinim Gradom.

Slika 3. Plan lokaliteta sa kvadratnom mrežom (izradio M. Burner).

U kvadratu T29 istražena je plića jama, čiji se inventar (ulomci keramike) u potpunosti može dovesti u vezu sa periodom starijeg gvozdenog doba. Veća jama, odnosno dve jame koje se međusobno presecaju, ispunjene ulomcima keramike, lepom i gareži, registrovane su u kvadratu S30 (sl. 5). Prema stilsko-tipološkim karakteristikama keramike, starija jama pripada periodu srednjeg bronzanog doba, dok materijal iz mlađe jame odgovara jami iz kvadrata T29, odnosno periodu starijeg gvozdenog doba.

Slika 4. Koncentracija arheološkog materijala iz poznog bronzanog doba u sondi N1 (snimio F. Ostman).

Slika 5. Jame iz srednjeg bronzanog doba i starijeg gvozdenog doba u sondi N1 (snimio F. Ostman).

Sonda S1

Tokom kampanje 2018. godine u sondi S1 istraživanja su realizovana u okviru kvadrata S22 i T22. Najmlađi nalazi iz ovih kvadrata vezuju se za jednu dublju jamu iz starijeg gvozdenog doba, koja je registrovana u okviru kvadrata S22 (Horejs *et al.* 2019b, 182–183). U gornjim slojevima otkriven je pokretni arheološki materijal iz poznog eneolita, poznog bronzanog i starijeg gvozdenog doba, dok je na dubini od 1,1 m registrovan moćan sloj za koji se smatra da nije stratigrafski poremećen. Sudeći prema karakteristikama brojnih pokretnih nalaza (ulomci keramike, kameni žrvnjevi, alatke od kosti i predmeti od okresanog kamena) ovaj sloj u potpunosti odgovara ranoneolitskom periodu i starčevačkom horizontu. U centralnom delu pomenutih kvadrata registrovane su veće koncentracije arhitektonskih ostataka u vidu pravilno raspoređenog kamenja i komada gorelog lepa, koji ukazuju na eventualno postojanje stambenih objekata (sl. 6) (Хорейс, Булатовић 2019, 51–52; Horejs *et al.* 2019b, 182–183). Naredne sezone, u okviru sonde S1 nastavljen je rad na preciznijem definisanju gabarita i međusobnog odnosa pomenutih objekata, dok su u kvadratu T22 definisana dva manja ukopa koja prema karakterističnim ulomcima keramike pripadaju poznom eneolitu. U okviru kvadrata S21 započeto je istraživanje sloja poznog bronzanog doba, koji je u ovom delu lokaliteta znatno bolje očuvan nego što je to slučaj u sondi N1.

Prolećna kampanja sistematske obrade pokretnog arheološkog materijala, realizovana tokom aprila 2019. godine, podrazumevala je izradu kompletne neophodne dokumentacije (tehnički crteži, digitalna baza podataka, 3D modelovanje, izdvajanje uzoraka, tehnološka analiza predmeta od okresanog kamena, petrološka analiza keramičkog inventara i drugo).⁶

Bibliografija:

Brandl, Hauzenberger 2018 – M. Brandl, C. Hauzenberger, Geochemical sourcing of lithic raw materials from secondary deposits in south Serbia: Implications for early Neolithic resource management strategies, *Archaeologia Austriaca* 102, 2018, 55–70.

Horejs et al. 2018 – B. Horejs, A. Bulatović, C. Meyer, B. Milić, S. Schneider, M. Schlöffel, V. Stevanović, Prehistoric Landscapes of the Pusta Reka Region (Leskovac). New Investigation along the Southern Morava River, *Гласник САД* 34, 2018, 23–51.

Horejs et al. 2019a – B. Horejs, A. Bulatović, B. Milić, O. Mladenović, Austrijsko-srpski projekat Praistorijski pejzaži u u regionu Puste reke (Leskovac) – istraživanja 2017. godine, u: I. Bugarski, V. Filipović, N. Gavrilović Vitas (ur.), *Arheologija u Srbiji: projekti Arheološkog instituta u 2017. godini*, Beograd 2019, 169–172.

Horejs et al. 2019b – B. Horejs, A. Bulatović, J. Bulatović, M. Brandl, C. Burke, D. Filipović, B. Milić, New Insights into the Later Stage of the Neolitisation Process of the Central Balkans. First Excavations at Svinjarička Čuka 2018, *Archaeologia Austriaca* 103, 2019, 175–226.

Хорејш, Булатовић 2019 – Б. Хорејш, А. Булатовић, Први резултати археолошких истраживања локалитета Свињаричка чука код Лебана, *Лесковачки зборник* LIX, 2019, 45–54.

Napomene:

¹ Tekst predstavlja rezultat projekta *Prehistoric landscapes of the Pusta Reka region (Leskovac)* / Praistorijski pejzaži regiona Pusta Reka (Leskovac), u okviru kojeg se realizuju iskopavanja, a kojim rukovode Barbara Horejs (OREA Institut, Beč) i Aleksandar Bulatović (Arheološki institut, Beograd). Ovaj projekat je deo naučno-istraživačkog projekta *Arheologija Srbije: kulturni identitet, integracioni faktori, tehnološki procesi i uloga centralnog Balkana u razvoju evropske praistorije* (OI 177020), koji finansira Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije i projekta NEOTECH (*Neolithic Technological Trajectories in The Balkans*), finansiranog od strane Austrijskog naučnog fonda (FWF) (P32096).

² Rukovodilac projekta je dr Barbara Horejš.

³ Stalni članovi ekipe tokom prve dve godine terenskih istraživanja i sistematske obrade materijala su Barbara Horejš, Feliks Ostman, Mihael Brandl, Mario Burner, Bogana Milić, Kler Burk, Irene Pečko, Laura Brukhart, David Blatner i Dominik Bohač iz OREA Instituta, Aleksandar Bulatović i Ognjen Mladenović iz Arheološkog instituta u Beogradu i Vladimir Stevanović iz Narodnog muzeja u Leskovcu. Tokom poslednje kampanje na terenskim istraživanjima su učestvovali i doktorand Amalia Sabanov, diplomirani arheolog Dragana Perovanović i studenti arheologije Nevena Pantić i Anastasija Stojanović.

⁴ Prilikom terenskih istraživanja prikupljaju se uzorci za AMS datovanje, paleobotaničke, arheozoološke, tehnološke, pedološke i petrološke analize. Uzorci su prikupljeni ručno, prosejavanjem i flotacijom. Paleobotaničke analize realizuje Dragana Filipović (Kristian Albreht Univerzitet u Kilu), arheozoološke analize obavlja Jelena Bulatović (Laboratorija za bioarheologiju, Filozofski fakultet), tehnološke analize litičkog materijala realizuje Bogdana Milić (OREA Institut), tipologiju i petrološke analize keramike Kler Burk (OREA Institut), a analize kamenih sirovina Mihael Brandl (OREA Institut).

⁵ Odabir kvadrata za istraživanje obavlja se prema interpretaciji geofizičkih snimanja iz 2017. godine i koncentraciji nalaza na rekognosciranom terenu.

⁶ Usled globalne pandemije COVID-19, prolećna kampanja obrade pokretnog arheološkog materijala planirana za april 2020. godine odložena je do daljeg.

Slika 6. Starčevački horizont u sondi S1 (snimio F. Ostman).